

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 22.

V Ljubljani, 15. novembra 1886. l.

XXVI. leto.

Odlomki iz vzgojeslovja.

Spisal dr. Fr. Kos.

(Dalje.)

Spomin.

V tej umetnosti si je največ imena pridobil neki Reventlov z Danskega. Med drugim pripo-roča naslednje vodilo, kako naj bi se iz letnic naredile take besede, ki bi bile v nekaki zvezi z dotič-nimi zgodovinskimi dogodki ali pa osebami. Številke od 0 pa do 9 naj se nadomesté z dotičnimi čr-kami in sicer:

0 = l ali pa z. (l zato, ker se ta črka nahaja v besedi ničla = null.)

1 = t ali pa d. (t zato, ker je nekoliko sličen številki 1, d pa zato, ker se skorej ravno tako izgovarja kakor t.)

2 = n ali pa v. (n zato, ker ima dve glavni potezi, ravno tako tudi v.)

3 = m ali pa w. (Obe čerki imate po tri glavne poteze.)

4 = r ali pa q. (r se nahaja v besedi vier-četir na konci q pa v francoski besedi quatre v začetku.)

5 = s in ss. (Številka 5 in črka s ste si nekoliko podobni.)

6 = b ali pa p. (b zarad sličnosti, p pa, ker se skorej ravno tako izgovarja kakor b.)

7 = f, pf, ph. (f zarad sličnosti s številko 7, pf in ph pa zarad sličnega izgovarjanja.)

8 = h ali pa j.

9 = g ali pa ch. (Številka 9 in črka g ste si nekoliko podobni.)

Samoglasniki so brez pomena.

Ako si hočem kako število zapomniti, nadomestiti mi je posamezne številke z dotičnimi črkami ter vriniti med nje nekatere potrebne samoglasnike. A paziti moram, da napravim tako besedo, katera bo v nekaki logični zvezi z dotično osebo ali pa dogodkom. N. pr. Frankovski kralj Karol Veliki je bil rojen leta 742. Nadomestivši številke te letnice z dotičnimi črkami lahko napravim besedo „Frank“. — Barometer so iznašli leta 1643. Iz številke te letnice (razum tisočice, katero je treba dostaviti) dobim lahko izraz „barometer“.

Tudi na drug način so si nekateri prizadevali spominu olajšati njegovo delovanje. N. pr. Karol Veliki je umrl leta 814. Primerjali so osmico uri peskarici (Sanduhr) kot znaku smrti, jedinico sulici kot znaku boja in šterico plugu kot znaku miru, kar bi pomenjalo: „Umrl je mož, ki je bil slaven v boji in v miru“.

Iz rečenega se vendar lahko razvidi, da je tako postopanje pri učenju zamudno in nezanes-ljivo. Namesto izraza „Frank“ napravim lahko iz letnice 742 besedo „faraon“, s katero so zazna-movali egiptovske vladarje. Beseda faraon ne stoji v nikakoršni logični zvezi z rojstvom Karola Veli-kega. — Razum Karola Velikega so živeli še drugi vladarji, ki so bili pred svojo smrtjo slavni v boji in v miru, torej bi bili morali tudi umreti leta 814.

Delovanje spomina je **razumno** (judicijsko), ako si človek predstave sistematično vredí po njih vsebini in notranji zvezi, preden si jih prisvoji. Naprej je treba učno tvarino razumeti, potem še le zapomniti. To veljá posebno tam, kjer so deli učne tvarine v logični zvezi, n. pr. pri kaki znanstveni razpravi.

Mehanični spomin je zanesljiv in vztrajen, a manjka mu služnosti, katera se nahaja posebno pri razumnem spominu. Pri poduku je treba v prvi vrsti negovati razumni spomin, a tudi mehničnega ne popolnoma zanemariti. Umetni spomin se more le v nekaterih izvanrednih slučajih priporočati.

Izobraževanje spomina po vsebini in obsegu je deloma odvisno od **zanimanja**. Za kar se človek zanimlje, to si lahko zapomni. Nekateri razločujejo spomin za stvari, imena, kraje, števila itd. V takih slučajih smemo sklepati, da se dotičnik posebno zanimlje za stvari, imena, kraje, števila itd. Razne zmožnosti spomina so pa tudi odvisne od prirodnih svojstev in pa od izobraževajočih razmer dotičnega človeka.

Moč spomina je v posameznih starostnih dobah različna. Največa je v mladosti okolu 13. leta. Zato se posebno dečki in deklice lahko učé na pamet ne gledé na to, ali tvarino razumejo, ali pa ne. Pozneje spomin počasi zginjuje tako, da začne okolu 33. leta preobladati razum, ki doseže svoj vrhunec po 50. letu.

Dober spomin je velike važnosti za duševno izomiko vsakega človeka, ker hrani dobljene predstave, nazore in izkušnje, da jih lahko pri raznih priložnostih uporablja razum. Ta more le takrat uspešno delovati, ako ima na izbiro množico predstav.

Dober spomin ni prirojen, temuč pridobljen. Izvrstnost spomina je deloma odvisna od telesnega ustrojstva. Znano je, da morejo nekatere bolezni spomin jako oslabiti. Zdravemu človeku je mogoče spomin zboljševati, ako pametno postopa in ga prične vaditi o pravem času. Veliko je odvisno od tega, kako si človek pridobi predstave. Kar smo sami skusili, zapomnimo si bolje, kakor to, kar smo le slišali ali pa čitali. Kar je novega in posebnega, napravi večí vtis, kakor to, kar je vsakdanje. Ako smo raztreseni, kadar dobimo kake predstave, ne zapomnimo si jih tako, kakor takrat, ko smo zbrani in pazljivi.

Da se pridobi in ohrani dober spomin, treba je paziti na sledeče:

1. Spomin naj se že pri otrocih vadi in neguje. Izprva je delovanje spomina več ali manj mehanično. Otroci se naučé na pamet raznih izrekov, malih pesmic in kratkih molitvic. Pri nazornem poduku mora vzgojitelj paziti, da si mladina vsako reč dobro ogleda ter zapomni njene bistvene znake.

2. Vzgojitelj naj skrbi, da se mehanično učenje pri mladini zgodaj premeni v razumno. Rastolmačiti jej je treba vsebino tega, česar se ima naučiti, in razložiti vsak nejasen pojem. Kar le na pol razume, zapomni si težko in kmalu pozabi. Kar je novo, spojí naj se s tvarino, katera jej je že znana. Začeti je treba pri lagljem, bližnjem in posebnem ter iti k težemu, daljnemu in splošnemu.

3. Vrste predstav sledé naj po primernem naravnem redu in sicer posamezni deli pri prostornih vrstah, posamezni dogodki pa pri časovnih vrstah. Ako je treba pri zemljepisnem poduku učencem naštetí razna mesta ali gore, začne naj učitelj na jednom konci, n. pr. na vzhodu ter gre polagoma proti zapadu. Zgodovinske dogodke naj pripoveduje v kronoložnem redu. Izpeljuje naj iz vzroka učinek, iz razlogov posledice in iz sredstev svrhe.

4. Spomin se ne sme preobložiti s prevelikim učnim gradivom. Čim več predstav mora duša na jedenkrat vzprijeti, tem slabejši vtis napravi vsaka posamezna. Bolje je, da se mladina učí malo, pa temeljito, kakor mnogo, pa površno. Izmed raznovrstnega učnega gradiva je treba izbrati to, kar je najkoristnejše in najpotrebnejše.

5. Učno gradivo je treba večkrat ponavljati. Mnogokratno ponavljanje olajša reproduciranje. Pri ponavljanju večje partije se učitelj ne sme preveč ozirati na posameznosti, temuč se zadovoljiti, ako pokažejo učenci zmožnost, da lahko z raznih stališč napravijo pregled večje celote. Ponavljanje je učencem potrebno, ker dobijo ž njim učno gradivo v svojo oblast ter je lahko porabijo, kadar je treba. (Repetitio est mater studiorum.)

(Dalje prih.)

Slomšek pa Pestalozzi.

Ali je „Blaže in Nežica“ res plagijat?

(Dalje in konec.)

Komur je torej znana Slomšekova in Pestalozzi-jeva mladost, njijno javno delovanje in življenje, kedor pozna povod, svrho in vsebino njijnih treh navedenih knjig, mora priznati, da Slomšekovo delo ne leni Pestalozzi-jevima práv nič podobno, nikakor še kak prepis, ampak da je povsem novo, izvirno delo, nastalo na podlogi posebnih izkušenj in iz posebnih slovenskih razmer in potreb. Nasprotna trditev mora izvirati le iz trdovratne hudobije ali nepoznanja jedne ali druge ónih treh knjig, kar je gotovo neodpušljiva sramota za nemškega učitelja in bivšega šolskega nadzornika slovenskih šol.

Vender pa naj tem glasno govorečim dokazom prvotvornosti „Blažeta in Nežice“ dodam še druge, izvirajoče in Slomšekovih izrednih, vzornih lastnosti ali pa iz drugih odnošajev knjige same.

Pred vsem je bil Slomšek vzgled ponižnosti in pohlevnosti ne le kot predstojnik (podložnik) in gospodar (služabnikom), ampak tudi kot pisatelj. Takó je znano, da je Slomšek dal knjige na svetlo sè splošnim pristavkom „poslovenili, spisali mladi duhovniki“, katere knjige je več ali manj sam zalagal, sam pisal, in če ne, pa popravljaj, kar mu je dalo navadno več truda, kakor da bi bil vse sam oskrboval.*) Take knjige n. pr.: „Perjetne perpovedi za otroke“, „Hrana evangeljskih naukov“, „Kratkočasne pravljice“, „Življenja srečen pot“, „Kršansko devišstvo“.**)

Še lepši dokaz Slomšekove pisateljske ponižnosti so nam Ahacljeve „Pesme po Koroškim in Štajarskim znane, enokoljko popravljene in na novo zložene“. Pri teh „pesmah“ se je Ahacelj le toliko trudil, da je posodil svoje imé. „Uređoval je natise teh pesmi Slomšek sam, in le njemu samemu gre zasluga za izdavanje teh pesmi“. „Med 33 pesmimi prvega natisa je petnajst Slomšekovih“.

Da, v svojej skromnosti je šel Slomšek takó daleč, da je na naslovnem listu lastnih knjig dodajal svojemu imenu naslov svoje prejšnje službe. Takó se je kot špiritual podpisal za „nekdajnega kaplana“, kot škof za „nekdajnega fajmoštra, višega šolskega ogleda, opata“ i. t. d.

*) „Pristavek ‚poslovenili, spisali mladi duhovniki‘“ — piše Mih. Lendovšek v I. knjigi ‚Slomšekovih zbranih spisov‘ — „nij druga, ko previlika pohlevnost Slomšekova in občudovanja vredna nesebičnost njegova! Znano je, da je dajal Slomšek, ko je bil špiritual v celovski duhovščnici, bogoslovcem Šmidove pripovedke, naj bi se s prelaganjem taistih v slovenščino vadili v rabi materinskega jezika. Tako tudi legende, ki se nahajajo v Kerš. devištvu in v Življ. sreč. pot. Ali — takó mi piše g. Hašnik, izmed teh Slomšekovih prestavljavcev eden — mi bogoslovci smo bili velike reve, kar zadeva ‚copiam verborum‘ in pravilnost slovniških oblik, in trud, katerega je Slomšek s popravljanjem naših prevodov imel, je bil neizmeren. Pilil in gladil jih je noč in dan, v počitnicah pa uređoval in korekturo oskrboval“.

**) Pisatelja te knjige se imenuje Slomšek sam v nekem pismu, v kojem popisuje svoje potovanje v počitnicah l. 1837. Takrat se je sešél v ljubljanskem gledišči s Preširnom, ki ga je za slovo počestil sè znano pušico: Ker stara para zlomek — „Devištva“ preveč vzel, — Je mlajši njega zlomek — Prodajaj ga začel.

Vprašam torej, kako je mogoče o takó eminentno pohlevnem in skromnem pisatelju, kakor je bil Slomšek, trditi, da bi bil vzmožen tuja dela prepisovati ter ja za svoja izdavatii!! — On, kojemu se je pisateljska kradba takó studila, da je župnika Jos. Zabukoška očitno imenoval „tatú“, ker je (Zabukošek) njegov (Slomšekov) križev pot dal tiskati na svoje ime!

Slomšek je bil pa tudi jako rodoviten pisatelj. G. Mih. Lendovšek nam v „bibliografiji Slomšekovih del in spisov“ — kojoj bibliografijo pa imenuje še nedovršeno — našteva 47 manjših in večih del, ne vštevaje mnogobrojnih spisov, s katerimi je Slomšek zalagal „Drobtinice“ do svoje smrti. — In da bi bil ta rodoviten in popularen pisatelj imel potrebo segati po tujem blagu!! —

Kar je Slomšek iz nemščine in drugih jezikov prestavil, naznanil je to vsakokrat vestno in odločno. Tudi takrat, ako je bil spis majhne veljave ter ga je takó presnoval, da bi ga bil smel svojo lastnino imenovati. — In da bi bil to zamolčal pri takó važnej in razširjenej knjigi, kot je „Blaže in Nežica“!!

Kakor užé gôri rečeno, razširilo se je imé Slomšekove knjige čez meje slovenskih dežel in 80 iztisov je bilo naročenih v daljnjo Moskvo. V Rusiji so bila gotova znana pa tudi Pestalozzi-jeva dela; kajti mej možmí, ki so Pestalozzija obiskali v Iferten-u, bil je tudi ruski državni minister Capodistrias, in car Aleksander I., ki se je bil sešél s Pestalozzi-jem v Bazel-nu, podelil mu je Vladimirov red. — Čudno torej, da od vseh slovenskih in neslovenskih mnogobrojnih bralcev Slomšekove in Pestalozzi-jevih knjig ni nikedo zapazil kake „enakosti“ in da je bila ta „modrost“ pridržana le „učnemu gospodu Qu.!!

Kakor je iz predgovora „Blažeta in Nežice“ razvidno, imel je Slomšek s to knjigo še neki namen. On je hotel namreč z njo podati priložnost naučiti se naj potrebnejšega znanja tudi óni odraslej mladini, ki ni mogla iz katerega koli vzroka obiskovati nedeljske šole. Imela je torej knjiga služiti tudi kot učbenik, in kot tako jo smemo smatrati nekako prednico poznejšim Slomšekovim šolskim knjigam, katerim je bila z „Blažetom in Nežico“ postavljena prava podloga. Kakó izvrstnega pisatelja in sestavljalca šolskih knjig da se je izkazal Slomšek, svedoči nam neki ministerjalni „rescript“, v kojem se glasi: „man schätze sich glücklich, in seiner Person einen Mann gefunden zu haben, welcher Beruf, Autorität, Wissenschaft und Erfahrung auf eine solche Weise vereinigt, dass das Unternehmen, um welches es sich zum Besten der Schulkinder handelt, dadurch einem guten Erfolge mit Sicherheit zugeführt wird“. — Ako se torej upa kedó knjižno kradbo podtikati celó takemu pisatelju, kojemu se z naj kompetentnejšega mesta priznava poklic, ugled, znanstvo in izkušnja, potem pač ne vem, komu naj se na svetu še zaupa izvirnost.!!

Prečitavši ta moj spis utegne kedó rěči: Kaj je bilo tega treba? Vrabci se ne streljajo s topovi. Za takó neumno in podlo obrekovanje še zmeniti se ne! — Vse práv! če se sploh z molčanjem zapró usta takim kričačem. — A z druge strani zasluže Slomšekovi pedagogični spisi vsestranske pozornosti in obdelovanja. Premislimo le, kaj bi bil dosegel Slomšek kot pedagogični pisatelj, da mu je bilo dano baviti se izključljivo le z vzgojo in šolskim poukom! Zato pa ne moremo nikedar zadostno oceniti njegovih pedagogičnih spisov. In ako nam je Pestalozzi ljub kot „kralj in prorok“ nemških pedagogov, mora nam biti Slomšek dvakrat ljubši kot prvi slovenski pedagog.

Knjiga Slovénka

v

XIX. veku.

Dr. Lovro Toman — v preljubenzivem svojem zakonu nesrečen — preslavljaj je pa srečo cesarjevo o slovesni poroki l. 1854 v knjigi „Frühlings-Album“ in v Novic. št. 46 v posebnem spevu „Slovenije dar“ (»Kaki god, moj Car, praznuješ, — Ki topí mi v raj sercé« itd.); poslovenil „Cesarsko pesem“ (»Bog obvaruj, Bog ohrani — Nam cesarja, Avstrijo« itd.); zložil čestitko „Caru in Carinji ob veselem dohodu v Ljubljano l. 1856“ Novic. v prikladi (»Bodi pozdravljen iz duše mi vnete — Domu in rodu presrečni ti dan!«) in posebej l. 93 „Carinji Elizabeti ob slavnem godu 19. nov. 1856 (Kak spomladi se natvora scveta, — Strune moje slastno so pevale itd.); „Nju Veličanstvoma ob slavnem povratku iz Talijanskega in ob veselem pohodu jame Postojnske“ 11. marc. 1857 v Novic. l. 21, kjer — po Koseskega vzoru — poje (na pr. v l. in 8. kitici) Slovenija:

Čula šumenje doneče valov sem jadranskega morja,
 Ko je zvihral parobrod z Vama ponosno po njem;
 Čula rjojenje radostno sem benečanskega leva,
 Čula vriskanja sem jek krasnih lombarških ravnín,
 Ko sta stopila na prag mogočne kraljice pomorske ...
 Glej, in ta svet je mojega serca svitla podoba!
 Skrito, kamnito se zdí, v njem pa je čutja procvet,
 V njem resnica, ljubezen, pogúm, zaup in zvestoba,
 Moj je največi zaklad; Vama zato ga odprem,
 Da ob slavnem povratku skažem veselje dostojno!

Iskren Slovenec čestital je rad v pesmih milim Slovenkám na pr. Hausmanovi, Kersnikovi, Turnogradske; tako tudi vrlim učenjacom pa umetnikom Slovincem na pr. „M. Langusu“ rojaku v Novic. 1855 str. 352 po glasilki: »Ne tugovajte po neizgubljenem« (Young); „Terstenjaku in Hicingerju“ v Novic. 1857 str. 112 (Vid. Jezičnik XII. 1874); vzlasti pa prvacom našim pesnikom na pr. „O Prešernovim spominku“ (Novic. 1850 str. 61); „Ivanu Koseskimu“ (1856 l. 51); „Valentinu Vodniku“. — Ko se je bližal stoletni rojstni god prvega slovenskega vodnika k Parnasu, razglasil je Dr. L. Toman navdušeno vabilo (Novic. 1857 l. 89), da postavi se V. Vodniku dostojen spominek. „Dr. Toman je skrbel za to, da se je v rojstno hišo Vodnikovo vzdal kamen z napisom v spomin Vodniku; osnoval je vse sijajne slovesnosti za Vodnikov stoletni rojstni god, pri katerih se je povsod tudi sam v prvi vrsti vdeleževal. Na svečnico l. 1858 sprejel in ogovoril je na Vodnikovem rojstnem domu c. k. deželnega poglavarja in vodil vso obširno svečanost pri Žibertu v Zgornji Šiški, in za 5. dan svečana osnoval in uredoval je krasno besedo, ki je bila v gledališču V. Vodniku na čast“, piše A. Praprotnik (str. 28). Vse to je popisano v Novicah l. 1858 str. 47 — 55, in v g) Vodnikovem Spomeniku l. 1859, kjer so čitati poleg drugih slovesnosti dr. Tomanova pesmica Vodniku (str. 64), slavnostni govor v Besedi glediški (str. 67—68), a še posebej „Kropivnek. — Gazele“ (str. 228—230). — Za spominek so se nabirali darovi, in sam je spregovoril poznej v Novic. 1862. str. 50 „O Vodnikovem spominku“ pa str. 154: „Vodnikove slovstvene darila“.

Kakor posamnim, tako je rojakom sploh rad čestital in pomagal v pesmicah na pr.: Mar i bor“, ktero je poklonil Slovincem v čitavnici Mariborske l. 1861 (Novic. str. 296), češ, gospodje! mar mora nam biti za pravice naroda, toda potreben je še bor za nje. Glejte geslo Vaših trudov v imenu vašega prijaznega mestiča itd.! — „Pesem Koroških Slovincem“, zložil L. Toman, se nahaja v h) Slov. Glasniku l. 1865 št. 1

(»Kviško, bratje, duše mile! — S slovom, z djanjem vsi za dom! — Kličejo nas slavne Vile — V kolo k bratom Slávjanom itd.«). — L. 1866 je spisal ginljiv ogovor za besedo na pripomoč ubogim Dolenjcem v Novic. str. 116 (»Mati, mati, daj mi kruha! — Tako prosi sinek bled; — Mati vboga, bleda, suha — K Bogu dviga žal pogled itd.).

Bilo je l. 1861 dne 15. avg. v Bledu, kjer so se sošli nekteri slovenski rodoljubi; mej njimi dr. L. Toman, kateri preslavlja v čestiti družbi dr. Janeza Bleiweisa, potem dr. J. J. Strosmajerja na pr.: »V zibelji tako rekoč je še literatura nas južnih Slovanov. Mož, kateri je zanjo toliko storil in žertvoval, kakor nihče drugi in čigar zaslug zatorej nikdar preceniti ne moremo, presvitli škof Djakovarski J. J. Strosmajer dal je nježnemu detetu dojkinjo, da se na njenih persih napije redivne moči, da se učversti in okrepi, in enkrat kakor zal mladeneč pred svet ustopi, — utemeljil je akademijo jugoslovansko. Tudi nas Slovincov žlahni Mecenat ni pozabil; povabil je tudi nas v materno njeno krilo. Bratje dragi, kako mu bomo skazali svojo zahvalnost bolje, kakor s tem, da pokažemo, da smo njegove dobrote vredni, toraj pripravni podpirati z vsemi močmi njegovo delo itd. (Novic. str. 280)«. Tedaj razgrne polo, in za dr. Bleiweisom, dr. Tomanom jeli so doneske svoje vpisovati še drugi domorodci slovenski itd. — »Uže dalje so se trudili slovenski rodoljubi, da bi se našemu narodu ustanovila Matica (nekaka akademija), piše v zvezi s poročilom l. 1865 (Kol. Slov. str. 77) tajnik Fr. Levstik (v Kol. 1867 str. 1). Njihovo prizadevanje pak je bilo dolgo brezi vspéha. To misel je g. dr. Toman zopet izprožil v Novic. l. 1863 jan. 7., ter potlej so štajerski rodoljubi prvi dejanski stopili na noge, in g. dr. Toman uže 8. marc. l. 1863 v ljubljanskej čitalnici, pri besedi, ktera se je obhajala na spomin tisočletnega godú ss. Cirila in Metoda, oznani, da se je iz Maribora blizu 40 gospodov oglasilo za Matičine ustanovnike, ter o tej priliki izreče, naj bode ta dan i) slovenske Matice prvi dan itd.« — Nato so dr. Bleiweis, dr. Toman in dr. Costa sestavili pravila Matici Slovenski; l. 1865 dne 11. maja je obhajala svoj prvi občni zbor, in 22. jun. v prvi odborovi skupščini je bil Dr. Lovro Toman, ker baron Ant. Zois ni hotel, izvoljen prvi predsednik, kar jej je ostal do 15. okt. 1868, kedar je v XII. skupščini odborovi oznanil na pr.: »Zahvaljevaje se za dosedanjo prijazno podporo obžalujem, da nisem mogel tolikanj delati za Matico, kolikor bi predsednik moral in bi sam tudi rad. Branile so mi druga opravila, in nadjam se, da po drugi strani bodem mogel koristno služiti domovini svoji. Matica je preimenitno društvo. Imeti mora na čelu moža, kateri jej streže z vsemi svojimi močmi; po takem se ozrite, ker poslê družbi predsednik več bití ne morem in se tej časti toraj odpovém«. — »Govor slavnega g. prvosednika nas je osupnil vse, spregovorí potem dr. Bleiweis, ker se predsedništvu odpoveduje mož, kateri je sklical Matico v življenje. In v imenu vseh govorim, ako rečem, da obžalujemo to odpoved. Na drugi strani pa res tudi previdimo, da pot, po kateri hodi dr. Toman zdaj na vélikem državnem polji in drugi posli, kterim se je vdal, so ga naklonili k temu, in mislim, da noče, da bi vanj tiščali, naj to mesto še obdrží«. Ko na to dr. Toman ponavlja, da je govoril preudarjeno in da bode skušal na druge strani koristiti domovini in pospeševati Matičino delovanje, poprime spet dr. Bleiweis besedo in nasvetuje, da »odbor izreče svoje obžalovanje, ker se dr. Toman odpové predsedništvu, pa tudi svojo srčno zahvalo za ljubezen, s ktero je doslej objemal svojo vstanovo, s prošnjo, da jej z isto ljubeznijo vdan ostane tudi vprihodnje (Ltps. Mat. Slov. 1869. II. str. 6)«. — Bil je mož beseda, in Letopis Mat. Slov. l. 1870 ima na čelu poslednje njegovo pismo Matici in sliko »Dr. Lovro Toman, izbuditelj in prvi predsednik Matici Slovenski« in v Letopisu 1871 str. 2 je iz XVIII. skupščine odborove čitati: »Tajnik — A. Lesar — prebere zadnje slovénsko pismo, s kterim g. dr. L. Toman Matici poklanja diplomu, ter

oméni velikodušnega njegovega darú za 10000 gld. obligacij, z obrestmi v srebru, in zahvalo, katero je upravništvo izreklo g. dr. Tomanovi vdovi Lujizi, s predlogom, naj slavni odbor gospó L. Tomanovo vpiše med ustanovnike. Dalje predlaga, naj odbor pritrdi, da se je dala narediti dr. Tomanova slika, ki se priveže Letopisu (l. 1870). Pri tej priliki še dr. Costa poprime besedo ter predlaga, naj se tudi v Matičinih sobah dr. Tomanu postavi spominek. Po resnem prevdarjanji odbor sklene, da se pri domačem umetniku Franketu naročí malana podoba v pravi velikosti“ — kar se je vestno izvršilo na čast i dr. Tomanu i Matici Slovénski.

Véliko slavo pa si je pridobil Dr. L. Toman k) na političnem polju kot deželni in državni poslanec od l. 1861 do smrti. — Sicer je govoril in pisal o jeziku in narodu slovenskem pa njegovih pravicah o raznih prilikah na pr. o nabiranji narodnih pesmi in draginj (Novic. 1858 str. 11); l. 1862 o civilnem pravu v zboru pravoznanskega društva (Novic. 114), o ljudskih knjižnicah ali bukvarnicah (str. 164), o občinah ali soseskah (188); vzlasti iskren je poziv o novem letu iz Radoljce (l. 2) in z Dunaja s Černetom vred „Milim rojakom“ (l. 13) o zavésti in pravicah narodnih. — Znameniti so njegovi govori v deželnem zboru Kranjskem, kedar se je potegoval za pravice slovenskega jezika na pr. v zboru samem, v njegovih zapisnikih, v šolah ljudskih in srednjih, pri sodnijah in sploh vradnijah itd.; o slovarju Wolfovem (Novic. 1861 str. 129); o zadevah občinskih, o razmerah davkovskih, o porotah, volitveni pravici duhovnih pomočnikov, o deželni blagajnici, bolnišnici, o direktnih volitvah, o železnici Gorenjski in tudi Dolenjski itd. itd. Še bolj znameniti so njegovi govori v državnem zboru Dunajskem, kjer je z mogočno besedo na pr. branil Slovence in Jugoslovane, boril se za pravice vseh narodov in posamnih dežel, o razglaševanju postav v narodnih jeziki, o nastavljanju učiteljev, sodnikov, vradnikov — sposobnih deželnih jezikov, v adresi zastran ogerskih zadev, o kupčijski zvezi med Avstrijo in nemškimi deželami, o zemljiškem davku, o šolskem nadzorstvu, o raznih železnicah, o pravi ustavi Avstrijski itd. itd. — Govori ti, ki se nahajajo v vladnih glasilih in po časnikih (na pr. Novic. 1861 — 1870), niso bili brez vspéha, in naj bi se skoro zbrali, vsaj pglavtni, v kakem „Cvetniku“ za vaje v govorništvu. Po njih se je priljubil Slovincem, da jim je postal dika, in da so mu od vseh strani pošiljali hvalnic in zaupnic; priljubil se je tudi drugim Slovanom, posebej Hrvatom in Čehom, vzlasti kar je bil l. 1861 v Pragi pri pogrebu Šafařikovem.

L. 1863 dne 25. nov. poročí se Dr. L. Toman z gospico Lujizo Altmanovo, ktera se je po smrti ljubljenege soproga vsled njegove želje omožila z najbližnjim sorodnikom ranjke Josipine Turnogradske, ter je v last vzela vse rokopise, po kterih je deloma popisal vrli Andrej Praprotnik njegovo življenje in pevanje v knjigi: Dr. Lovro Toman. Založila in izdala Matica Slovenska. V Ljubljani 1876. 8° 180. Nat. Blaznik. — V II. polovici so v 1. razdelku: Glasi ljubezni svoji soprogi Josipini Turnogradski — v podobah, milotinkah, gazelah itd., v 2. pa različne poezije, kterih ene so tu in tam natisnjene ter v pričujočem spisku omenjene, ene pa so posnete iz rokopisov na pr. „Mladini, Zdravijca, Mrtvi moji“. — Pesem v prežalostni spomin smrti dr. Lovro Tomanove je priobčil v Novicah l. 1870 str. 273 Poženčan t. j. A. Koder (a ne Matej Ravnikar † 1864 cf. Praprotnik str. 77).

„Dragi rojaci! objavil sem svoje ravnanje v tej zadevi — o naših učilnicah — iz tega namena, da se izbudí naša delavnost za narodne šole . . piše dr. L. Toman v Novicah l. 1865. Ne počivajmo, delajmo, da okrepcamo svoje národno drevo, da se včvrsti, predno pride morebiti zopet sovražni vihar. Skrbimo za narodne šole, če hočemo, da se bode kadaj slovenski pisalo v naših uradih, slovenski govorilo, obnašalo v naših družbah in v javnem življenji. Brez veljave in vpeljave našega milega maternege

jezika v javno življenje in v urade bodemo zmiraj ostali tujcem sužni in le stranke v domovini. Zato skrbimo, da šole dobimo narodne! (str. 314). — In kedar se je prslavljal na rojstnem kraju slavni Juri Vega, govoril je dr. Toman na pr. (Novic. str. 326):

„Današnja slovesnost je silno važna, pomembna. O visoki vrednosti, učenosti neumrjočega rojaka ste slišali že poročlo gosp. dekana Tomana in dr. Bleiweisa. On je zvezda na polji vednosti. Spoznavši moč številke je stavil sisteme, kakor nikdo popred. Pa tudi djansko in praktično je on svojo vednost razvil. On je povzdiguil topničarstvo na najvišjo stopnjo iste dobe, naša država se je oponašala z njegovimi znajdbami, ki so pripomogle k jedni in drugi zmagi. Tako je on naš rojak, Slovenec, branil cesarstvo na vojskinem polji, kakor naša zvestoba, dušna udanost od nekdaj varuje obstoj njen. Šlovel je po svetu tako, da ga vsi narodi poznajo, da so posnemali Francozi in Angleži znajdbe njegove. Zakaj je pa, čeravno ga Slovenci niso nikdar pozabili, zaostajala svečanost do današnjega dneva? Ležala je gola tma nezavednosti nad nami. Slovencu ni bilo mar za Slovenca — ne za samega sebe. Drugi narodi se ponašajo s svojimi možmi; kolikor več slavnih mož kak narod ima, toliko več velja. Mi pa, ki nimamo toliko slavnih mož, mi pa še nismo zidali „dóma slave“, mi pa še nismo postavili vrednih spomin-kov. Kakošne zasluge imajo za našo slavo raznoizvrstni naši prvaki: grof Auersperg, ki je Turke premagal pri Sisku, baron Cojz, ki je slovel po celem svetu zavolj svojega natoroznanstva, Valvazor, ki je pisal „čas kranjske dežele“ in žrtvoval vse svoje premoženje za to delo obširno, Linhart, ki je pisal izvrstno zgodovino Jugoslovanov, Vodnik, ki je sebral jezikovno blago v jezik slovniški za zavez vseh Slovencev, Kopitar, znan celemu svetu ko preučen slavista, Dolinar, najbistreji pravoslovniški pisatelj Prešern, pesnik neumrjoč, Wolf, národní mecen itd. itd. itd. Med njimi svetí pa Vega, ko najsvitlejši zvezda učenosti. Zginila bode megla, kadar se spozná národ, in vse te zvezde bodo zablíščale in mu bodo svetile pred vsem svetom na nebu slovenskem. Zato, moji dragi rojaki, spoštujte svoje domače blago, svojo domovino, svoj národ, svoj premili materni jezik. Zavedajmo se med drugimi narodi, da smo tudi narod, narod slovenski, vejica velikega debela — slovanskega. Ponašajmo se s svojimi prvaki, da so naši, kakor se ponašajo drugi narodi s svojimi. Če bodemo gledali na zvezde obnebjá naše slave, bodemo od narodne zavesti gnani za njimi sledili. Mili bratje, v tem pomenu obhajajmo danes moža, ki slovenske krvi po vsem svetu sloví. Vega! slavni rojak! vodi nas, navdušaj nas s svitom svoje vednosti neumrjoče. Neumrjoč si, kakor dela tvoja:

Kakor iz nič številka v večnost sega,
Tako po nji tud Tvoja slava, Vega!

Nekaka labudnica dozdeva se mi pesem menda njegova v Novic. 1865 l. 42, ktera po geslu iz „Glasov Domorodnih“ tenko in živo kaže njegov značaj ter naj sklepa opis Dr. L. Tomanovega slovstvenega delovanja:

20. oktobru — 20. septembru.

„Zmaga v svobodi, v pravici je — mir“.
Glas. dom.

<p>1. „Zmaga v svobodi, v pravici je mir“.
Tak' govorila je stara Šimbila.
Nehal narodov bo dalji prepír,
Padla Slovincem nemilostna sila;
Dan bo jasnejši narodom zazoril,
Spravne besede je Car spregovoril.</p> | <p>2. Rimec, Tevtonec vrstila sta moč,
Vbogo Sloven'jo na vek pokončati,
V sužnosti silni kovala obroč,
Kar se ni hotlo pohlevno podati.
Božja pa roka jo je varovala,
Da je do čistega nista končala.</p> |
|--|--|

3. Kakor svetinjo, najdrajšo posest,
Cerkev je jezik branila ji mili,
Pa je tuđ' narod obdržal se zvest,
Da so ga ravno protivci motili,
V božjem poduku ostala je nada,
Krivna da sila kadaj še propada!
5. „Svobodo“ cen' mo, ko mater otrók,
Svobodo: zvezdo slovečih predtedov;
Temu povestnica nam je porok,
Komu je znano kaj boljših izgledov?
Z njo pa veljala je zmir le „pravica“,
Vsikdar narodom najboljša kraljica.
4. Glej! res napočil spoznanja je svit:
Vlada obeta pravično postavio;
Duh je naš zvest pred prestolom razkrit,
Saj le želimo, kar slednjemu pravo,
V srcu gojimo le blage namene,
Vdanost, zvestobo, občutke iskrene.
6. „Zmaga v svobodi, v pravici je mir!“
Géslo to mora veljati na veke!
Da se državi rodil bode vir
Sreče, in blagru odprle se reke;
Cara v spoznanji tem pa naj obseva
Slava neskončna do zadnjega dneva!

Glavna česka učiteljska skupščina v Pragi.

(Dalje.)

Ko je poročevalec A. Skala dokončal svoj govor, ki je bil z veliko pohvalo in ob-
čim priznavanjem vzprejet, oglasil se je za besedo gosp. Jos. Sokol, vadnični učitelj
v Pragi ter v dolgem, jako zanimivem govoru dokazoval, da je naša šolska mladina
zares preobložena z učevno tvarino. Govoril je nekako tako-le:

Da-si znamo in vidimo, da je šolska mladina preobložena z učevno tvarino, vender
ne moremo najti temu pravega zdravila. Proces poslušanja in razumovanja je zelo za-
pletan ter se ne nahaja v učnej tvarini samej, temveč naslanja se tudi na telesno in du-
ševno dispozicijo šolske mladine. To vidimo lahko sami na sebi. Kadar poslušamo ka-
kega govornika z napeto pozornostjo, razumeli bodemo in si tudi zapomnili to in óno
iz njegovega govora, a marsikaj zopet ne, ter večkrat samí ne vemo, zakaj smo si ravno
ta del njegovega govora zapómneli, a drugiega ne. Nekateré besede govornikove so bajé
vzbujale v nas živejše mišljenje, mi smo si te besede njegovega govora zapametovali in
to je bilo krivo, da nam je odpadlo óno, o čemer je govornik dalje govoril. Tako tudi
otroci nekateri predmet danes pazljivo in živo peslušajo, a drugikrat se za isti predmet,
da si je predavan z isto metodo, prav nič ne zanimajo. Mi torej premalo poznamo
otročjega duhá in otročjo zapomnjivost. Prirodopisec dobro vé, koliko jedine toplote daje
jeden kilogram ogljija, ali mi učitelji ne poznamo jednice, da bi opredélili duševno silo,
razumnost otroško; mi nimamo sredstev, da bi ustanovili, koliko takih jednic imajo otročji
možgani, in dokler tega ne vemo, težavno nam bode z matematično natančnostjo poka-
zati, v koliko urah n. pr. se morejo otroci kake šole naučiti prirodopis. A s poučevanjem
v šoli, pridobili smo si vender toliko izkušenj, da lahko presodimo, kaj se otroci te-
žavniše, kaj laglje naučé, kaj je otroškemu razumu nezapopadljivo, kaj si lože zapómni-
jo, kaj lahko pozabijo itd., a na podlogi teh izkušenj lahko marsikaj uganemo in tudi ukre-
nemo gledé preobloženja otročjega duhá z učevno tvarino. Pri vsem tem pa nam mora
biti vedno pred očmi: Ne mnogo predmetov površno, temrajše malo in to temeljito.

Govornik obrne zdaj svojo prozornost na nemški jezik ter pravi: Nemški jezik je
pri nas (Čehih) neobligaten predmet v srednjih šolah, in vpraša se, ali spada on v obče
tudi v ljudsko šolo? Govornik presoja ta predmet najpred z metodičnega stališča ter
pravi, da se od českega maturanata navadno zahteva óno temeljito znanje nemškega je-
zika, kakor se to zahteva od nemškega dijaka. Nemški dijak se je učil in vodil v nem-
škem jeziku ves čas in neprestano v ljudskej in srednej šoli. Ako vse te ure seštejemo,
ki jih je porabil za svoj materini jezik, dobimo okroglo število 18.000 ur. Česki dijak

pa, ako se je poučeval po 4 ure na teden v nemškem jeziku, porabil je v ta namen v vsem skupaj kakih 1400 ur, tedaj 12krat manj od nemškega dijaka. Iz tega sledí, da bi moral česki dijak vsakej uri dvanajstkrat večjo zapomnost posvetiti, ali bi pa moral šolskim uram dodati še 11 ur izvan šolskega pouka. Še neugodnejšo razmero najdemo na meščanskih šolah. A vendar pošiljajo navzlic vsemu temu česki voditelji svoje otroke v nemško šolo, kar bi ne smelo biti, ker nam to brani domovinska dolžnost. A vrhu teh neugodnosti je treba še pómneti, da je otrok českih roditeljev, ki obiskuje nemško gimnazijo in je zvršil česko ljudsko šolo, izgubil 11.700 ur pripravljanja v nemškem jeziku, ki jih je imel otrok nemških roditeljev v svojej nemškej ljudskej šoli. Takega ravnanja pač ne more noben pravi metodik zagovarjati. Naposled pravi govornik, da nam je treba pred očmi imeti še jeden prigovor z metodičkega stališča. Dobro vemo, da ima nekateri otrok voljo in vse potrebne zmožnosti za glasbo, a zopet drugi ne morajo niti jednega glasbenega tona razločiti od drugega, a nasproti ima ravno tak otrok mnogo sposobnosti za risanje, tretji je zopet izvrsten v računanji, a nobeden teh ne more, da bi napredoval v svojem jeziku. Kako lahko bi bilo mogoče, da bi dijak, v katerem se nahaja duh Newtonov, Stephensonov, Purkynjev, moral zapustiti gimnazijo ter se takó popolnem izgubiti za človeštvo, ker nima dovoljne sposobnosti za nemški jezik?

Govornik predlaga, da bi se na českih srednjih šolah, kjer je nemščina obligaten predmet, učila nemščina po primerjalnej metodi, in to, kolikor se tiče pojmoslovja, sintakse, sinonimike in fraseologije. Na ta način bi se mogel vsak učenec dobro učvrstiti v svojem materinem jeziku.

Toliko, kar se tiče srednjih šol. Ali nemški jezik se uči tudi po naših ljudskih šolah, in to ne po postavi, marveč po naši dobrei volji. S tem, da predmet, ki je za českega otroka najtežavnejši, vpeljavamo, dobrovoljno v naše ljudske šole, s tem pač pokazujemo, da nikakor ne mislimo olajšati preobloženja učevne tvarine naše šolske mladine. Govornik preide na pedagogično stališče. Mislimo si ljudsko šolo v kakem malem českem mestu. Mladina se ondu mučí s tem težavnim predmetom, in zvršivši ljudsko šolo, zna nemščino malo ali pa morda dobro. Ako jo zna malo, pozabila bode kmalu tudi to, kolikor je zna, in čimu jej je bila potem vsa muka in trud? Ako jo pa zna dobro, še slabejše za našo mladino, kar se mora potlej še vedno dalje vaditi v tem jeziku, a to je mogoče le z občevanjem in jako pridnim čitanjem različnih knjig. A s tem bi bil česki meščan primoran posluževati se jedino le tujega jezika in podpirati zgolj tujo nemško literaturo. Zaradi tega predlaga govornik, da se nemščina iz ljudske šole odpravi, ter kaže na Madjare, Poljake in Hrvate, ki tudi nimajo nemškega jezika v svojih ljudskih šolah.

V svojem daljšem govoru preudarja govornik, kako se je popej na nemških šolah česka mladina germanizovala, kako se je z vsemi mogočimi sredstvi českemu národu ubijalo v glavo, da mu je nemščina neobhodno potrebna, brez katere ne more nikamor po širokem svetu. Dolžnost je českega učiteljstva, da národ o tem drugače poučí, da uniči ta čudni kultus jedinoizveličavne nemščine, ter da vzreja národu prave, korenite česke domoljube.

Govor gospoda Sokola je bil z živo pohvalo vzprejet.

Poročevalec Vaclav Štech, učitelj iz Slana, poudarja, da v devetnajstem stoletju ne najdemo nobenega napredka v zdravstvenem obziru, marveč velik nazadek. Spominajmo se samó kratkovidnosti, nervoznosti in tuberkuloze, pa moramo priznati, da je temu res takó. Ravnati se nam je treba po dveh izrekih: „Vadite telo!“ in „Pazite na zdrav razvitek šolske mladine!“ Kar se tiče prvega izreka, imamo v ta namen obligatno telovadbo v naših ljudskih šolah, ali to ne ugaja svojej nalogi, ker se zvršuje v premaj-

henem obsegu in na neprimernih prostorih. Kar se pa tiče ónega družega izreka, pómneti je treba, da se naša mladina razven šolskih predmetov uči tudi godbe, risanja in francoskega jezika. S tem preide ubogemu otroku ves dan v neprestanem duševnem delu in napóru, a zvečer nima toliko časa, da bi se mogel nekoliko odpočiti od truda-polnega duševnega dela, ker mora vse svoje izmučene sile posvetiti domačim nalogam in drugim pripravam, pri katerih je treba zopet glave in rok. Govornik je tega mnenja, da bi treba domače naloge popolnem odpraviti, ali pa vsaj na toliko skrčiti, da bi otroku ostajalo vsaj nekoliko časa za odmor in počitek. Govornik sklene svoj govor z besedami, da samó v zdravem telesu se nahaja tudi zdrava duša. (Konec prih.)

Učiteljska zborovanja v Ljubljani.

II.

Občni zbor „Učiteljskega vdovskega društva“.

(Dalje.)

Občnemu zboru „vdovskega učiteljskega društva“ je predsedoval dné 7. t. m. njega predsednik, mil. g. prošt dr. Anton Jarec. V uvodnem govoru spominja se umrlih udov gg. Vozlačka, učitelja v Laščah, in J. Zupanca, umirovljenega učitelja, poslednjič organista v Šmartinem pri Gorenjem gradu na Štajarskem. (Zbor v znamenje sožalovanja vstane.)

Gosp. predsednik omenja še dvoje vladnih odlokov; prvi zadeva pravočasno predlaganje letnih izkazov o delovanji društva, drugi odlok pa zadeva davek, ki se ima društvu naložiti pod imenom: „pristojbinska odméra“ (Gebühren-Aequivalent). Nadalje naznani, da je vladi sporočil, da ima „vdovsko društvo“ ljudoljuben humanitaren namen in se vzdržuje z letnimi doneski; premoženje je nastalo nekaj iz darov, nekaj iz plačevanj, ter je vsled tega prosil za prizanašanje z davkom. (Dosihmal še ni bilo odgovora.)

Tajnik in blagajnik gosp. Močnik poroča o društvenem delovanji in o denarnem stanu. Društvu na novo pristopil je učitelj g. France Klinar, sedaj v Dobrunjah. Umrla sta dva uda, in sicer učitelja Vozlaček, kateri je zapustil vdovo in dve siroti, in Zupanec, po katerem žaluje vdova in šest otročičev, ki imajo pravico do podpornine (do 18. leta). Podpiranih je bilo enajst vdov po 80, in tri po 100 gl. na leto. Sirot je bilo podpiranih enajst, a odpadle so tri zarad starosti in bolezni. Temu številu prirastejo sedaj: dve vdovi (po 100 gld. na leto) in osem sirot.

Društveni račun je razviden iz tiskanega računa od 1. septembra 1885. do konca avgusta 1886. l., ki se je udom že na dom poslal, a tudi pri občnem zboru se razdelil.

Društvenega premoženja je v obligacijah 43.750 gold., v hranilničnih bukvicah, dolžnih pismih in gotovini pa 2052 gold. 49. kr., torej vsega skupaj 45.802 gold. 49. kr. Društveno premoženje se je pomnožilo za 919 gold. 28. kr. V obligacijah je lansko leto bilo 42.950 gld., a letos je 800 gld. več toraj vkup 43.750 gold. — Pri občnem zboru je v preteklem letu bilo razdeljenih 130 gld., nekaj po društvenih pravilih, nekaj pa iz dobrote. Odbor je že v letošnji seji dovolil g. Vraniču iz Št. Ruperta na Štajarskem 30 gold., ker je dostojno dokazal izvanredne potrebe v družini. To je vpisano med točko „vdovam in sirotam“.

Ako primèrjamo to, kar dobimo od naših udov na vstopnini in letnini, kar znaša 397 gld. s tem, kar dajemo, oziroma, kar smo izdali preteklo leto, namreč 1343 gld. 48. kr., nam primanjkuje 946 gl. 48. kr.; to pa smo nadomestili nekoliko iz obresti, ne-

Račun

o dohodkih in stroških vdovskega učiteljskega društva, njega vdov in sirot na Kranjskem od 1. septembra 1885. do 1. septembra 1886. l.

Oprav. štev.	P o s a m e z n o	G o t o v i n a		O b l i g a c i j e	
		gld.	kr.	gld.	kr.
P r i h o d k i :					
1	Gotovine v blagajnici	159	95		
2	Letnina in vstopnina društvenikov:				
	I. četrletje 102 gld.				
	II. " 130 "				
	III. " 96 "				
	IV. " 69 "	397	—		
3	Obresti od obligacij:				
	I. četrletje 156 gld. 50 kr.				
	II. " 761 " 25 "				
	III. " 154 " 40 "				
	IV. " 731 " 85 "	1804	—		
4	Obresti od kapitalov	19	50		
5	Nakupljene obligacije imajo nominalne vrednosti			800	—
		2380	45		
S t r o š k i :					
6	Vdovam in sirotam:				
	I. četrletje 415 gld. 09 kr.				
	II. " 318 " 81 "				
	III. " 347 " 50 "				
	IV. " 262 " 08 "	1343	48		
7	Za nakupovanje obligacij	679	90		
8	Pri občnem zboru so dobili:				
	Zupanc Urša 50 gld.				
	Novak Janez 30 "				
	Kravs Jože 30 "				
	Jerom Jozefa 20 "	130	—		
		2153	38		
P r e m o ž e n j e :					
9	Hranilnične bukvice	1400	42		
10	V državnih dolžnih pismih preteklega leta			42.950	—
11	Prirastlo tekoče leto št. 5			800	—
12	Privatna dolžna pisma 100, 75, 150 in 100 gld.	425	—		
13	Gotovine v blagajnici	227	07		
	Skupaj	2052	49	43.750	—

V Ljubljani, 1. septembra 1886. l.

Dr. Anton Jarc,
prvosednik.

Matej Močnik,
blagajnik in tajnik.

koliko pa iz blagajničnih ostankov. — Kakor že omenjeno, se je letos premoženje zvišalo za 4009 gl. (*rebus in stantibus*); ako ostane kakor je sedaj, bode stroškov prihodnje leto 1743 gld. 48 kr.

Tak je bil račun 1. septembra. Odsihmal je vplačanega: kapital 75 gl. in obresti 3 gld. 25 kr. Na dolgu je 8 letnin po 6 gld. in obresti od kapitala 100 gld.

Zbor vzame to poročilo brez debate na znanje.

Na dnevnem redu so prošnje: Gosp. Leopold Božič, nadučitelj v Žireh, dobí izredne podpore 50 gld.; učiteljska vdova Josipina Jerom po dobroti 20 gld., kakor lansko leto. († g. Jerom je bil sicer ud vdovskemu društvu, a ker je že bolehen pristopil, ni učakal dôbe dveh let, in povrnilo se je vdovi vplačano. Vdova Josipina je sedaj v Ljubljani, otroci so, premoženja ni, in kam se hoče zateči, kakor k učiteljem. Uboštvo je toliko večje, ker po nesreči ranjki ni bil stalno umeščen, torej tudi nima vdova postavne pokojnine.)

V pregledovalce računov se volijo: Adamič (Ljubljana), Kavčič (D. M. Polje) in Kovšca (Kropa). V predsednika se voli vsklikoma dosedanji predsednik, ki se udá občni želji in prošnji, ter hoče še biti predsednikom. Po „listkih“ se voli v blagajnika učitelj v pokoji, M. Močnik, in v sedanji odbor: Borštnik, Čenčič, Govekar (tajnik), A. Praprotnik (Ljubljana), Franc Praprotnik (Preska), Simon Punčah in Ivan Tomšič.

III.

Občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva“.

Ko je bilo zborovanje „vdovskega društva“ zvršeno, otvori zborovanje „Slovenskega učiteljskega društva“ njega podpredsednik gosp. profesor F. Predika, (g. predsednik Andrej Praprotnik bil je uradno zadržan) ter zborovalce prav prijazno pozdravi, in razlaga, zakaj je odbor volitev novega odbora za prvo točko dnevnega reda določil, ter povabi navzoče ude, da naj izvolijo v prihodnji odbor možé, ki niso preobloženi z drugim delom, da bode potem društvo zamoglo lože ustrezati svoji nalogi. Prične se takoj volitev devetih odbornikov po listkih. Izvoljeni so bili gg.: Andrej Praprotnik, Fr. Govekar, Ivan Tomšič, J. Predika, Andrej Žumer, Feliks Stegnar, Fr. Papler in prof. Levec. V ožji volitvi bil je izvoljen g. Iv. Borštnik z 12 glasovi, nasproti 10 glasovi, katere je dobil g. A. Brezovnik.

Društveni tajnik g. Franc Govekar poroča na to o društvenem delovanji v preteklem letu nekako tako-le: Odbor „Slovenskega učit. društva“ se je v seji dné 8. oktobra preteč. l. tako-le ustanovil: gg. A. Praprotnik, predsednik; prof. Jak. Predika, namestnik; Franc Govekar, tajnik; Iv. Tomšič, blagajnik, in A. Žumer, knjižničar. Poleg teh so še štirje odborniki delavni pri sejah. K sejam shajal se je odbor skoraj vsaki mesec, ter je obravnaval razne društvene stvari. Posebno mnogokrat se je odbor posvetoval, kako bi na najprimernejši način društvo začelo izdajati knjige za slovensko mladino.

Društvo je v ta namen povabilo slovenske pisatelje, da bi spisovali za nameravano šolsko knjižnico. Pa, žalibog, do danes nam je poslal samo jeden sotrudnik rokopis. Zato je naše slovensko učiteljsko društvo toliko bolj razveselila vest, da so se poslednji čas začele gibati in zbirati mlade moči v ta prevažni namen, da bi se skoraj spisala in osnovala toliko zaželjena in prepotrebna knjižnica za našo mladino.

Odbor je tudi to zadevo postavil na dnevni red današnjega občnega zbora po želji naših mladih sotrudnikov. Opomniti mi je še posebno, da so se našega slovenskega učiteljskega društva spominjali naši vrli bratje Čehi. Slavni česki rodoljub g. Ivan Lego v Pragi je 5. februarja t. l. poslal slovenskemu učiteljskemu društvu 32 iztisov českih

knjig razne vsebine, za kar se mu je odbor javno zahvalil. Gosp. Ljudevit Švasta, učitelj na Žiškovem, poslal je našemu društvu zanimivi svoj računski stroj z obširnim popisom, kako ga uspešno v šoli rabiti. Gosp. učitelj J. Krulec je pri znanstvenem zabavnem večeru v daljšem govoru in dejanskem navodilu razkazoval, kako je ta novi računski stroj rabiti kot izvrstno šolsko učilo. Gosp. profesor Verhovec bral je pre-zanimivo berilo o zadevi starejših šol in učiteljev v Ljubljani. Gosp. nadzornik Andrej Žumer razlagal nam je učiteljsko razstavo v Celovci in dr. Tem in vsim, kateri so kaj pripomogli, da so bili zimski večeri tako mikavni, izrekam v imenu odbora najprisrčnejšo zahvalo.

(Konec prih.)

Iz šole za šolo.

Razzlogovanje.

(Sestavil **Fr. Jamšek.**)

(Dalje.)

XLVII.

Soglasnika **b** in **p**.

Narek 1. Lenuh ima v ustih pipo, na glavi pa bibo. Kaj ima šest nog pa hodi po glavi? Mrtvo truplo položi se v grob. Vreli vodi pravimo krop. Barbka je dopoludne brala iz svojega berila, popoludne pa je prala na perišči umazano perilo. Bob je najtečnejše sočivje. Kdo rabi pop? Pa, kaj da je platno tako blatno! Moj prst ti kaže brst, katerega so obžrle gosenice. Dete prosi babo za papo. Golobček je ljubka živalica. Repni olupki nas spominjajo na lakoto. Bog vse vidi, Bog vse vé. Berem, pišem, pevam rad, saj sem šolar zdrav in mlad.

Narek 2. Si vžé jedel polha? Nadležna stvar je bolha. Grozdni trop je dobro dvakrat predrobiti. Seneni drob potrosi po ledini! Nekdo se piše Bobek. Čez noč se je razcvetel jeden klinčkov popek. Boben bobní. Trobentač trobi. Vzemi nit v dve gubé! Na skednji je tri kupe žita. Dež lije kakor iz kablje. Jezus je izpraznil kupo trpljenja do zadnje kaplje. Spredej zabije se sod s čepom, zgoraj pa s pilko. Trava ima votlo bilko. Dob rodi želod, šiške in ježice. Top je bronast. Robec ima rob na dveh straneh. Veš kaj je božji rop? Popotnik potuje. Pobotnica je plačilni list. Obad je huda muha. Opat nosi tudi mitro. Priča občnega potopa je bila rodbina Noetova. Človek je podoba božja. Bolnik je slab in bled. Veličasten je Rinkin slap Savine. Kam hodiš plet? Grobokop koplje drugim jame, dokler sam v njo ne pade. Vari se sumljivih gob! Glogov in kapusov belin sta poškodna metulja. Pelin je zdravilno zelišče.

XLVIII.

Soglasnika **d** in **t**.

Narek 1. Zidar zida zidanico. Sitar dela sita, rešeta in redeseje. Našli so v zemlji trden zid. Krt ni grd, še manj pa škodljiv. Teta vodijo našega slepega in slabotnega dedeka. Glad je hud, hujša je žeja. Mesar hodi svinje klat, dokler je hlad. Črednik trobi, slávec pa drobí. Čemu je dlaka? Tlaka je odpravljena. Sveti Vid, črešenj sit. Ko bi hotel tat ukradeno nazaj dat! Poglej za plot; tam žrêjo svinje dobov plod. Svilnat trak je drag. Berem, pišem, delam rad, saj sem deček zdrav in mlad. Tega sitneža sem sit do grla. Ga nikdar ni bilo, ga nikdar ne bo, pa je vender; kaj more to biti?

Narek 2. Svilnati traki morajo biti dragi. Okregal sem mlatiče, ker so davili mladiče. Pod gradom pelje pot k studencu, a ne pij, dokler se ne ohladiš. Seneni drob

potrosi po trati! Grozni trop porabi se za kis. Ali ste užé videli podobo občnega potopa? V Zagrebu napravili so vodovod za drag denar. Vetrnica kaže smer vetra. Tatovi imajo kosmato vest. Kdor je v malem zvest, njemu se dá veliko v pest. V nebeškem prostoru je zvezd brez števila. Terica tere s trlico. Z oteračo se otiramo potem, ko smo se umili. Oderuh dère ljudi. Delo krepčá naše telo. Vodomèt meče vodo. Bučele nabirajo med ali strd. Medved góde. Beseda tresk! je medmèt. Večja bo, ako oddaš, manjša bo, ako dodaš; al' jo poznaš?

II.

Soglasnika g in k.

Narek 1. „Predraga mamka! Vzprejmite moja prisrčna voščila za Vaš slavni god“. Oče so obesili nov križ v kot. Griža je huda bolezen. Glad je hud, hujša je žeja. Razsekaj nekaj klad! Prazen klas stoji po konci. Dober glas sega v deveto vas. Gos gaga. Kos žvižga. Rok, primi vola za rog! kaj nimaš dveh rok? — Bog vse vidi, Bog vse vé. Telovadci, roki v bok! Rega je dvoživka. Reka je primorsko mesto. Katera reka je največja v Avstriji? — Pek ima še kruha stare peke. Kako se pege z lica odpravijo? Poznaš pegatke? Rumena vrba imenuje se beka. Sneg ima letos tèk.

Narek 2. Ali razločuješ desni breg od levega brega? Vaša Prekša je baje otroku roki sklestila. Kaj se dela iz govejskih rogov? Mera in vaga v nebesa pomaga; pa tudi v pekel. „Tisti me bo izdal, ki kruh z menoj v skledo namaka“. Je še dosti vlage, ne bo prehuda vlaka. Srake so kradljive ptice. Kristus je potil krvave srage. Najhujši sovrag kristjanov je Turk. Ne išči dlake v jajci! Lok in pšice rabili so nekdanji strelci mesto pušk. „Tud' tukaj solnce gre okrog, dolino vidim, hrib in log“. Je belo ko sneg, zeleno ko okrak, rudeče ko kri, nam dobro diši; kako se velí? Trije ribči so ribe lovili, pa vsak eno dobili, kolik' jih je b'lo? Lug vreje. Lugasta sol je draga. Na Hrvatskem sadijo luk. Kuga je že veliko ljudi pomorila. Kukavica se guga na veji. Plug pod klop! Si užé videl drozga? Troska (tropine) na žgancih je slovenska jed.

(Dalje prih.)

D o p i s i.

Hrušica pri Ljubljani 23. okt. (Prvi pričetek šolskega leta in blagoslovljenje nove šole.) Po dokončanem izdelanju šolskega poslopja se je dné 5. t. m. šola začela; a blagoslovljenje omenjenega poslopja se je zarad nekaterih vzrokov še le 21. t. m. vršilo, katerega so se razun c. kr. okrajnega komisarja g. Jabornega tudi g. kaplan Zagorjan, gg. sosedna učitelja od D. M. v Polji, gosp. župan Korbar, udje krajnega šolskega sveta in nekateri stariši šolskih otrok udeležili. Prijazna, precej prostorna šolska soba je bila ozaljšana mej okni z raznimi cveticami, stene in štiri podobe pa z desetimi venci obdane. Na sprednji steni je bil naslov z velikimi črkami: »Slava!« Okoli trojih vrat so bili tudi venci pritrjeni. Na cesti in pred šolo je stalo šest precej velicij majev, mej katerimi so bili v národnih barvah sledeči napisi: »Bodite pozdravljeni! Dobro došli! Dolgo želeli, danes doživeli. Bog daj blagoslov tej hiši«. Povišalo je tudi to slavnost več cesarskih in národnih zastav. Reči se more, da je bilo vse prav krasno napravljeno, kar je pričalo, da imajo tukajšnji prebivalci res veselje in nagnjenost do šole. — Ob 8. uri po prihodu šolske mladine in c. kr. okrajnega komisarja g. Jabornega pričnè se cerkveno opravilo s poklicem sv. duha, potem bila je sv. maša, pri kateri se je še precej vbrano pelo, po sv. maši pa zahvalna pesem za srečno izvršenje nove šole. Po dokončanem cerkvenem opravilu gre zopet šolska mladina nazaj v šolo ter pričakuje blagoslovljenje novega šolskega poslopja. Kmalu potem pridejo visokočastiti g. župnik M. Hočevár z g. komisarjem v šolsko sobo in blagoslové šolske prostore. Po dovršenem blagoslovljenji spregovoré g. župnik o veliki koristi in potrebi šole, zlasti v sedanjem naprednem času za vse stanove na časno in večno srečo. Na dalje imajo precej dolg poučljiv in ganljiv govor do starišev, udov krajnega šolskega sveta, do dotičnega učitelja in šolske mladine; priporočajo vsem skupaj, da naj vsak svoje dolžnosti

voljno in vestno spolnuje; stariše posebno opomnijo, da naj le redno svoje otroke v šolo pošiljajo in tudi domá za pouk in za krščansko izrejo skrbijo ter izražajo upanje, da bode potem ta nova šola dobre kristijane, zveste in udane podložnike in dobre skrbne gospodarje in gospodinje dajala, na kar Bog pomozi. Tako bodo ti veliki troški nove šole po otrocih dobre obresti donášali.

Potem prosijo c. kr. okrajnega komisarja, bolehnemu, visokospoštovanemu, za šolo zelo vnetemu g. c. kr. okrajnemu glavarju Mahkotu za velike zasluge pri šoli in za podarjeni dve cesarski podobi najponižnišo zahvalo izreči. Poslednjič se še zahvalijo gosp. županu Korbarju in udom krajnega šolskega sveta, posebno pa Franu Babniku za skrb in trud pri zidanju nove šole ter se tudi za naprej priporočé, v prihodnje pri šoli za vse potrebno skrbeti. Za tem govorom podá učenka Marija Babnik krasni šopek g. komisarju z besedami: »Visokospoštovani g. okrajnega glavarja namestnik! Jaz najponižniši udana v imenu šolske mladine Vam ta šopek podelim in se v imenu učencev in učenk pristrčno zahvaljujem, da ste nas danes s svojo blagovoljno pričujočnostjo počastili.« Na vse to še tukajšnji učitelj Kl. do navzočih gospodov, starišev in do šolske mladine o potrebi in koristi šole v tem kraji govori in težave prejšnjemu obiskovanju šole zarad oddaljenosti omenja, ter z veseljem opomni, da se je hvala Bogu to zdaj na boljše obrnilo, kar se danes v sredini tega šolskega kraja v lepi novi šolski sobi snidemo. Na dalje omeni, da, ko so začeli šolo zidati, so morali najprej temelj postaviti in potem do konca naprej zidati; a tudi on nima pri pouku tukaj kaj popravljati in nadaljevati, ampak tudi temelj na podlogi uka postaviti, ledino na šolskem polji orati in prav iz novega pri poučevanju pričeti, in polagoma naprej mu izročeno šolsko mladino izgojevati. K temu težavnemu opravilu se pa on za izdatno podporo pri sl. c. kr. okrajnem šolskem svétu, pri krajnem šolskem svétu in pri starših šolskih otrok za polajšanje priporoča. Potem prosi, da bi posebno redno otroke v šolo pošiljali in jih zmiraj z vsem potrebnim preskrbovali.

Slednjič se spominja on tudi našega presvitlega cesarja kot vrhovnega pokrovitelja in največjega dobrotnika in podpornika šol, kateremu se zakliče trikratna »slava«, na kar šolska mladina cesarsko pesem zapoje. Na to visokočastiti g. župnik vse gospode goste in ude krajnega šolskega sveta za malo okrepcanje k g. Korbarju povabijo in vse s prijaznimi in primernimi năpitnicami počastijo. Presrčna hvala jim torej za ves sedANJI trud in posebno nagnjenost do šole!

Fr. Kl.

Iz Godoviča. (Zahvala.) Slavni odbor »Národne Šole« v Ljubljani blagovolil je tukajšnji šolski mladini mnogo šolskega blaga brezplačno podariti. Za blagi dar se, v imenu uboge šolske mladine, podpisano šolsko voditeljstvo pristrčno zahvaljuje. Vodstvo ljudske šole v Godoviči v 26. dan okt. 1886.

Hinko Likar,
šol. voditelj.

Iz Ljubljane. Družba sv. Cirila in Metoda se lepo razvija. Na Kranjskem so se ustanovile te-le družbe: v Ljubljani (I. podružnica sv. Cirila in Metoda, Šent-Jakob-Trnovo, Sv. Peter), v Kranji, v Novem Mestu, v Škofji Loki, v Metliki, v Črnomlji, v Senožečah, v Ribnici, v Cerknici, na Vrhniki, v Postojini, v Železnikih, v Mokronogu, v Velikih Laščah, v Zatičini, v Šiški, v Il. Bistrici, v Kropi-Kamnigoric, v Kranjski Gori, v Šmartinem pod Šmarjino goro, v Loškem Potoku, na Bledu, na Premu, v Selcah, na Brdu, v Poljanah, v Vipavi, pri Sv. Petru na Krasu.

Premene pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. G. Janez Smrekar, duh. pomočnik v Kočevji, je imenovan učiteljem verouka na I. in II. mestni deški ljudski šoli v Ljubljani. — G. Konrad Mali, zač. učitelj v Begunjah, gre na Dobravo in g. Ignacij Rozman, zač. učitelj na Dobravi, pa v Mošnjeh (na Gorenjskem). — G. Janez Rihteršič, imenovani nadučitelj v Črmošnici, ostane v svoji službi v Doberničah. — Mat. Krauland, učitelj v Koprivniku na Kočevskem, je za trdno postavljen.

Št. 650.

okr. š. sv.

Razpis učiteljske službe.

Na dvorazredni ljudski šoli na Mirni (Neudegg) je izpraznjena II. učiteljska služba s 400 gl. letne plače. Prosilci za to službo naj svoje prošnje po postavnem potu do 20. nov. t. l. pošiljajo tū sim.

C. kr. okrajni šolski svét v Novem Mestu v 3. dan nov. 1886. l.

C. kr. vladni svetovalec in okr. glavar predsednik:

Ekel l. r.

Listnica opravištva: Gosp. K. v S. Še 1 gl.

Odgovorni urednik **Andrej Praprotnik.**

Tiskar in založnik **J. R. Milic.**